

(0006.3.2026)

Projekt

z dnia 22 stycznia 2026 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W CZARNEM**

z dnia 2026 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r., poz. 1153 z późn. zm.), oraz art. 16b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1214 z późn. zm.) Rada Miejska w Czarne uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Czarne.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032

Czarne 2026

Wykaz skrótów:

AOON - Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością

CCK - Czarneńskie Centrum Kultury

CEIDG - Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

DPS - Dom Pomocy Społecznej

FE PŻ - Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową

GKRPA - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GUS - Główny Urząd Statystyczny

KDR - karta dużej rodziny

MPiPS-03R - roczne sprawozdanie z udzielonych świadczeń pomocy społecznej pieniężnych, w naturze i usługach, na podstawie wydanych decyzji

NFZ - Narodowy Fundusz Zdrowia

NGO - organizacje pozarządowe

OPS - Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem

OSP - Ochotnicza Straż Pożarna

OZPS - Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

KCPU - Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

PFRON - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

POZ - Podstawowa Opieka Zdrowotna

PP - Posterunek Policji w Czarnem

PUP - Powiatowy Urząd Pracy w Czuluchowie

SIO - System Informacji Oświatowej

SRPS - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032

SUO - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

SWOT - analiza SWOT, metoda porządkowania i weryfikowania informacji

ŚP - świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności w ramach wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu"

UMiG - Urząd Miasta i Gminy w Czarnem

ZI - Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej

1. Wstęp

Rozwiązywanie problemów społecznych jest nadal jednym z kluczowych zadań, jakie stoją przed administracją publiczną wszystkich szczebli. W rozwiązywanie problemów społecznych winny być także zaangażowane organizacje i instytucje należące do różnych sektorów życia publicznego, w tym m.in. organizacje pozarządowe, czy podmioty gospodarcze.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, której głównym założeniem jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów w obszarze polityki społecznej. Diagnoza rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej oraz określenie planu działań w dłuższej perspektywie są niezbędnymi warunkami efektywnej realizacji polityki społecznej. Natomiast określenie misji oraz wyznaczenie celów strategicznych i działań, powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych oraz ograniczyć negatywne skutki społeczne. Dokument stanowi, zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz doprowadzić do integracji społecznej. Niniejsza Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych opiera się na aktualnej diagnozie potrzeb społecznych, wynikającej z cyklicznej Oceny Zasobów Pomocy Społecznej (OZPS), opracowywanej corocznie przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej, która stanowi fundamentalne źródło informacji na temat skali i charakteru zjawisk społecznych, liczby osób i rodzin korzystających ze wsparcia oraz dostępnej infrastruktury pomocy. Jest to główne źródło danych statystycznych i analitycznych wykorzystywanych do formułowania celów strategicznych oraz ich późniejszego monitorowania. Dodatkową bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w Strategii były materiały i analizy statystyczne głównie za 2021, 2022, 2023, 2024 rok, gromadzone przez instytucje, takie jak Urząd Miasta i Gminy Czarne, Powiatowy Urząd Pracy w Człuchowie, placówki oświatowe.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Gminy Czarne. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań. W celu osiągnięcia rezultatów i celów Strategii, planowane do realizacji działania podlegają stałemu monitoringowi.

1.1 Podstawa prawna opracowania Strategii

Obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika bezpośrednio z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 z późn. zm.). Art. 17 ust. 1 pkt 1 tejże ustawy jednoznacznie wskazuje, iż do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy m.in.: „opracowanie i realizacja gminnej Strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem

programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Ponadto art. 16b ust. 2 ww. ustawy wskazuje elementy, jakie powinna zawierać strategia, tj.:

- diagnozę sytuacji społecznej,
- prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
- cele strategiczne projektowanych zmian,
- kierunki niezbędnych działań,
- sposoby realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
- wskaźnik realizacji działań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032 jest zgodna z założeniami polityki państwa, a także ustaw kompetencyjnych nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki. Działania zawarte w Strategii oparte są na podstawie ww. ustawy o pomocy społecznej, która określa:

- zadania w zakresie pomocy społecznej,
- rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich przydzielania,
- organizacje pomocy społecznej,
- zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Na treść Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032 obok wyżej cytowanej ustawy o pomocy społecznej mają również wpływ inne akty prawne, należą do nich:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153.) stanowi w art. 7, że do gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, kultury fizycznej i rekreacji. Strategie rozwiązywania problemów społecznych winny być przyjmowane do realizacji w drodze uchwały rady gminy.
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U. z 2025 r. poz. 49.) określa zakres wsparcia dla dziecka i rodziny, w szczególności doświadczających trudności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 z późn. zm.) oraz ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.) reguluje zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie odpowiedniego kształtowania polityki społecznej, leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od alkoholu lub środków psychoaktywnych czy prowadzenia działalności wychowawczej i informacyjnej.

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673.) określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą domową oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338.) reguluje prowadzenie działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe, tryb, zasady i formy zlecania realizacji zadań publicznych przez administrację publiczną organizacjom pozarządowym, uzyskiwanie przez organizacje statusu organizacji pożytku publicznego oraz nadzór nad działalnością organizacji pożytku publicznego, a także warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz tak ważne z punktu widzenia strategii kwestie dotyczące konsultowania projektów dokumentów.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 83 z późn. zm.) stwarza szanse na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Kładzie nacisk na aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem, marginalizowanych zawodowo i społecznie oraz wspieranie zatrudnienia tych właśnie grup. Ustawa swoim zasięgiem obejmuje szczególnie osoby nieposiadające własnych dochodów, bezdomne, uczestniczące w procesie wychodzenia z bezdomności, uzależnione od różnych substancji i pozostające w procesie leczenia, osoby opuszczające zakłady karne oraz uchodźców. Do form pomocy udzielanych w ramach ustawy należy zaliczyć uczestnictwo w centrach integracji społecznej, klubach integracji społecznej oraz wspieranie zatrudniania socjalnego.
- Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. z 2025 r. poz. 620 z późn. zm.) określa zadania państwa w zakresie wspierania zatrudnienia i aktywności zawodowej, mające na celu m.in. pełne i produktywne zatrudnienie, rozwój zasobów ludzkich i wzmocnienie integracji społecznej.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.), która określa zadania państwa i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wielowymiarowego wsparcia osób niepełnosprawnych.
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1208.) określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2025 r. poz. 438 z późn. zm.) zabezpieczająca osoby znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania alimentów oraz określająca działania zmierzające do zwiększenia odpowiedzialności osób zobowiązanych do alimentacji.
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. 2024 poz. 1670 z późn. zm.) określa zadania, podmioty i zasady finansowania działań na rzecz poprawy zdrowia publicznego, które obejmują monitorowanie stanu zdrowia społeczeństwa, edukację zdrowotną, promocję zdrowia, profilaktykę chorób, zapobieganie uzależnieniom i ograniczenie nierówności w zdrowiu.

- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 poz. 1335 z późn. zm.) reguluje zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych oraz właściwość organów w tych sprawach.

- Ustawa z dnia 05 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2023 poz. 2424 z późn. zm.) określająca zasady przyznawania członkom rodziny wielodzietnej Karty Dużej Rodziny, zwanej dalej „Kartą”, sposób przyznawania im uprawnień oraz sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z ustawy.

- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 poz. 917 z późn. zm.) określa zasady postępowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, chroniąc ich prawa i godność. Zajmuje się promocją zdrowia psychicznego i zapobieganiem zaburzeniom, zapewnia kompleksową opiekę, a także dąży do kształtowania właściwych postaw społecznych i przeciwdziałania dyskryminacji.

Powyżej wymieniono jedynie kluczowe akty prawne, które w dużej mierze regulują obszar działalności gminy w zakresie polityki społecznej jednak nie jest to katalog zamknięty i podczas realizacji postanowień strategii niezbędne będzie odwołanie się do innych aktów prawnych między innymi z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, finansów publicznych, dostępności itd. Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa.

Poza prawodawstwem krajowym istotne są również europejskie dokumenty sankcjonujące tworzenie i wdrażanie strategii rozwiązywania problemów społecznych. Prawo wspólnotowe nie ingeruje bezpośrednio w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich, funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii Europejskiej koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnego rynku.

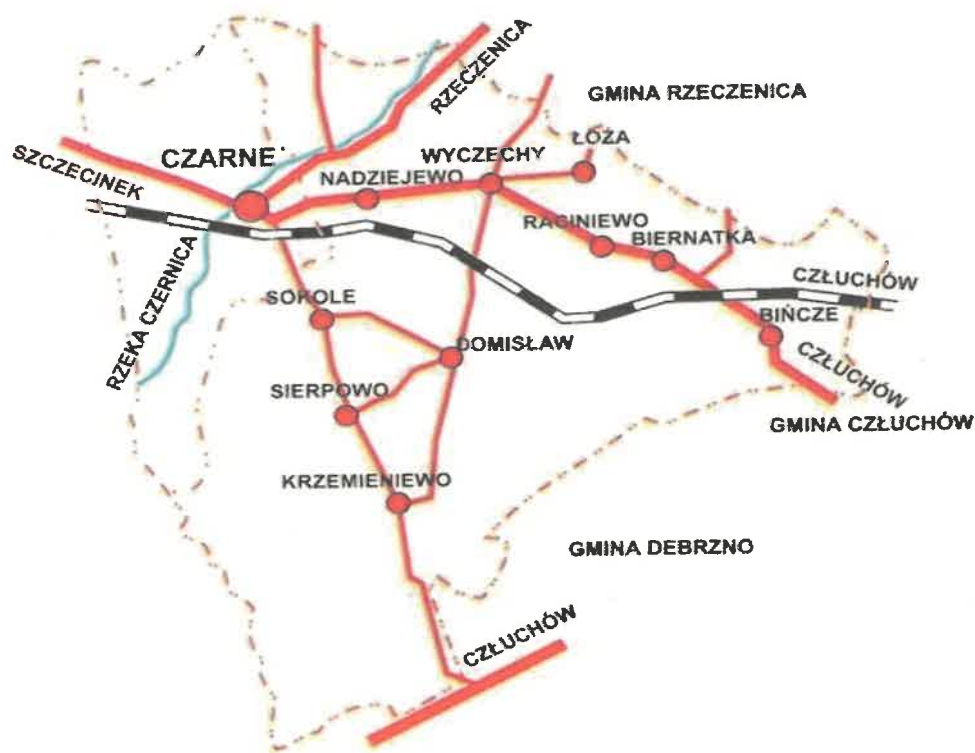
1.2 Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032 jest zgodna z założeniami polityki społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych i programach, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i lokalnym. Konieczność zachowania spójności inicjatyw gminnych z działaniami w powiatach i województwach służącym wdrożeniu posiadanych przez nich strategii, warunkuje liczne zobowiązania dla gminy, zarówno na etapie opracowania, jak i realizacji SRPS. Oprócz strategii szczebla lokalnego i regionalnego, jest niezbędne utrzymanie zgodności z krajowymi i międzynarodowymi dokumentami strategicznymi. Strategie i programy, na podstawie których możliwe jest prowadzenie polityki społecznej, muszą być spójne i odnosić się do przepisów adekwatnych ustaw i dokumentów wyższej rangi. Od utrzymania zgodności w dużej mierze zależą trafność, celowość i efektywność prowadzonych działań w dłuższej perspektywie czasowej, a co za tym idzie – możliwość pozyskiwania i racjonalność wydatkowania publicznych pieniędzy. Zasada zgodności dokumentów ma ułatwić koordynację działalności podmiotów decyzyjnych z poszanowaniem subsydiarności władz samorządowych, a przez to służyć zminimalizowaniu ryzyka sprzeczności celów różnorodnych podmiotów.

2. Charakterystyka Gminy Czarne

2.1 Położenie i powierzchnia Gminy.

Gmina Czarne to gmina miejsko-wiejska położona w południowo-zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie człuchowskim. Zajmuje powierzchnię 234,9km², a w jej granicach administracyjnych znajduje się 21 miejscowości.

Miasto leży nad rzeką Czarnicą, na skraju doliny zachodniopomorskiej, przy zbiegu trzech województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego, przy linii kolejowej Szczecinek - Chojnice. Otoczone jest lasami sosnowymi. Przebiegające przez Czarne szlaki komunikacyjne mają charakter regionalny i lokalny. Według danych aż 37% powierzchni gminy zajmują użytki rolne, a 52% powierzchni użytki leśne. Sama gmina stanowi 14,92% powierzchni powiatu człuchowskiego. W jej skład wchodzi 10 sołectw: Sokole, Biernatka, Bincze, Domisław, Kijno, Krzemieniewo, Nadziejewo, Raciniewo, Sierpowo, Wyczechy-Łoża.

2.2 Sytuacja demograficzna

Podstawowym celem diagnozy społecznej Gminy Czarne jest zaprezentowanie stanu i trendów zmian w strukturze demograficznej społeczności lokalnej. Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk

i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Według danych Urzędu Miasta i Gminy Czarne, na dzień 30 września 2025, ogólna liczba osób, zameldowanych na pobyt stały i czasowy, w Gminie Czarne wyniosła 8 008 osób, z tego w mieście Czarne zameldowanych jest ogółem 5 135 osób, natomiast 2 873 osoby zameldowane są na terenie miejscowości wiejskich, które wchodziły w skład gminy. Poniższa tabela przedstawia dane o liczbie osób na przestrzeni lat 2021-2025.

Nazwa miejscowości	Liczba osób stan na 31.12.2021	Liczba osób stan na 31.12.2022	Liczba osób stan na 31.12.2023	Liczba osób stan na 31.12.2024	Liczba osób stan na 30.09.2025
Biernatka	113	108	104	101	99
Bińcze	422	427	425	421	410
Czarne	5 502	5 428	5 345	5 225	5 135
Domisław	322	321	311	310	295
Grabowiec	62	63	62	58	62
Janowiec	6	6	6	6	6
Kijno	122	119	118	115	106
Krzemieniewo	483	469	458	452	449
Łoża	80	83	87	88	92
Malinowo	15	15	15	15	15
Nadziejewo	173	173	175	180	181
Prądy	10	10	10	11	10
Raciniewo	129	127	127	127	132
Sierpowo	185	176	169	166	158
Sokole	132	126	128	124	128
Wierzbnik	4	5	5	5	5
Wronkowo	63	63	67	68	68
Wyczechy	693	690	674	664	655
Wygonki	2	2	2	2	2
Ogółem	8 518	8 411	8 288	8 138	8 008

Tab. 1 Liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały i pobyt czasowy według danych UMig Czarne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli liczba ludności na przestrzeni ostatnich pięciu lat uległa zmniejszeniu. W porównaniu do danych z 2021 roku liczba mieszkańców Gminy Czarne zmniejszyła się o 510 osób, co stanowi spadek liczby ludności na poziomie 5,99%.

Analiza przyrostu naturalnego oraz struktura ludności według płci i wieku stanowi podstawę większości analiz demograficznych, determinuje ona, bowiem w poważnym stopniu kształtowanie się przyszłych trendów w zakresie liczby mieszkańców. Rozkład ludności według płci i wieku daje podstawę do określenia wielu społeczno-ekonomicznych konsekwencji. Strukturę wiekową ludności zamieszkującej Gminę Czarne, na przestrzeni

ostatnich pięciu lat, z podziałem na płeć, oraz przyrost naturalny w Gminie Czarne przedstawiają poniższe tabele.

Struktura wiekowa	Liczba osób stan na 31.12.2021	Liczba osób stan na 31.12.2022	Liczba osób stan na 31.12.2023	Liczba osób stan na 31.12.2024	Liczba osób stan na 30.09.2025
Ogólna liczba, w tym:	8 518	8 411	8 288	8 138	8 008
Kobiety, w tym	4 462	4 418	4 353	4 268	4 199
0-18	808	786	750	722	702
19-60	2 386	2 353	2 304	2 256	2 208
60+	1 268	1 279	1 299	1 290	1 289
Mężczyźni, w tym:	4 056	3 993	3 935	3 870	3 809
0-18	772	767	745	699	670
19-65	2 649	2 585	2 520	2 478	2 436
65+	635	641	670	693	703

Tab. 2 Struktura wiekowa mieszkańców według danych UMiG Czarne.

Przyrost naturalny w Gminie Czarne	2021	2022	2023	2024	2025 stan na 30.09.2025
Urodzenia	67	79	52	45	30
Kobiety	37	37	26	23	17
Mężczyźni	30	42	26	22	13
Zgony	118	115	112	103	96
Kobiety	56	56	59	53	52
Mężczyźni	62	59	53	50	44
Razem	-51	-36	-60	-58	-66

Tab. 3 Liczba urodzeń i zgonów według danych UMiG Czarne.

Biorąc pod uwagę powyższe dane i próbując dokonać prognozy liczebności ludności gminy na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na bardzo istotne kwestie związane ze starzeniem się społeczności gminy. Zmiany w strukturze demograficznej ludności, przyczynią się w przyszłości do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym, które będą musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku emerytalnym.

Ujemny przyrost naturalny oznacza, że liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń w danym obszarze w określonym czasie. Wniosek z ujemnego przyrostu naturalnego może mieć różne konsekwencje dla społeczności i gospodarki gminy. Potencjalne wnioski, jakie należy wysnuć

z powyższej sytuacji to między innymi starzenie się ludności. Zwiększająca się liczba zgonów i malejąca liczba urodzeń przyczyniają się do przesunięcia struktury wiekowej ku starszym grupom wiekowym. To może wpływać na strukturę demograficzną gminy, co może stawiać wyzwania dla systemu opieki zdrowotnej, emerytalnego i społecznego. Ujemny przyrost naturalny może wpływać na dynamikę gospodarczą regionu. Mniejsza liczba młodych ludzi może oznaczać mniejszy potencjał dla wzrostu gospodarczego, a także mniejsze obciążenie systemu edukacyjnego. Jednocześnie, starzejące się społeczeństwo może generować wyzwania dla systemu emerytalnego i opieki zdrowotnej. Ujemny przyrost naturalny może prowadzić do zmian w strukturze społeczeństwa, związanych z mniejszym zapotrzebowaniem na przedszkola, szkoły podstawowe i inne instytucje skoncentrowane na młodszych pokoleniach. To może wpływać na zatrudnienie w tych sektorach oraz na samą strukturę społeczności lokalnej. Władze krajowe we współpracy z samorządem mogą podejmować działania w celu zniwelowania ujemnego przyrostu naturalnego, wprowadzając polityki prorodzinne, takie jak świadczenia rodzinne, urlopy rodzicielskie czy inne formy wsparcia dla rodzin. Celem jest zachęcanie do większej liczby urodzeń. Ujemny przyrost naturalny niesie ze sobą szereg wyzwań społecznych, gospodarczych i demograficznych, które mogą wymagać działań rządowych i społecznych w celu skutecznego radzenia sobie z tą sytuacją.

2.3 Sytuacja na rynku pracy

Bezrobocie to zjawisko społeczne, polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia. Stan ten spowodowany jest brakiem równowagi pomiędzy podażą pracy, a popytem na pracę. Brak pracy jest czynnikiem, który ma wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Konsekwencją braku pracy jest też narastające ubóstwo i związane z tym kwestie edukacyjne, zdrowotne, mieszkaniowe, których rozwiązaniem zajmuje się szeroko pojęta polityka społeczna. Walka z bezrobociem możliwa jest tylko przez kompleksowe działania w sferze ekonomicznej mającej na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Zadania w tej sferze koncentrują się również wokół problemu ochrony pracowników przed utratą zatrudnienia, ochrony egzystencji jednostki dotkniętej brakiem pracy oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Świadczenia społeczne dla osób bezrobotnych w Polsce reguluje ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powinny one zapewnić bezrobotnemu minimum życiowe, ale powinny także zachęcać do podjęcia zatrudnienia.

Sytuację na rynku pracy obrazuje stopa bezrobocia, a więc udział osób bezrobotnych w ludności aktywnej zawodowo. Stopa bezrobocia rejestrowanego jest określana dla poziomu powiatu i dla powiatu człuchowskiego w sierpniu 2025 roku wyniosła 10,7%. Jest to stopa wyższa niż dla Polski (5,5%) i wyższa od stopy dla województwa pomorskiego (5%), co wskazuje to na złą sytuację na rynku pracy i trudności ze znalezieniem zatrudnienia.

Analiza lokalnego rynku pracy, aktywności zawodowej, zatrudnienia i bezrobocia pozwala na wykazanie aktywności zawodowej członków społeczności lokalnej, możliwości w zakresie podejmowania zatrudnienia oraz konieczności wsparcia osób bezrobotnych, a więc osób pozostających bez zatrudnienia, chętnych i gotowych do podjęcia pracy.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Człuchowie przedstawione w poniższej tabeli przedstawiają liczbę osób bezrobotnych z terenu Gminy Czarne na przestrzeni niemal pięciu lat.

Bezrobocie w Gminie Czarne	Liczba osób bezrobotnych stan na 2 półrocze 2021	Liczba osób bezrobotnych stan na 2 półrocze 2022	Liczba osób bezrobotnych stan na 2 półrocze 2023	Liczba osób bezrobotnych stan na 2 półrocze 2024	Liczba osób bezrobotnych stan na 1 półrocze 2025
Ogólna liczba, w tym:	344	265	245	242	235
Kobiety	170	154	140	140	135
Mężczyźni	174	111	105	102	100
Osoby długotrwale bezrobotne	191	133	120	103	100

Tab. 4 Liczba osób bezrobotnych według danych PUP w Człuchowie.

Gmina Czarne współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Człuchowie i realizuje programy mające na celu aktywizację osób bezrobotnych.

Na terenie Gminy Czarne działają różne podmioty gospodarcze, np. przedsiębiorstwa produkcyjne, usługowe, handlowe, rolne, gospodarstwa domowe. Zgodnie z Centralną Ewidencją i Informacją o Działalności Gospodarczej (CEIDG) na terenie Gminy Czarne na dzień 31 grudnia 2024 r. działało:

- 231 przedsiębiorców o statucie aktywny,
- 6 podmiotów prowadzących działalność wyłącznie w formie spółek cywilnych,
- 67 przedsiębiorców o statucie zawieszony.

2.4 Edukacja i wychowanie

Edukacja publiczna stanowi jedno z najważniejszych obowiązkowych zadań własnych gminy, wynikających bezpośrednio z Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (art. 7 ust. 1 pkt 8) oraz Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, która jest najważniejszym dokumentem regulującym bieżące funkcjonowanie placówek oświatowych. Określa m.in. organizację szkół, programy nauczania, zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów, a także nadzór pedagogiczny.

Edukacja, rozumiana, jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie, jakości zasobów ludzkich a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem, czego

są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i posiadających wykształcenie.

Edukacja pełni kluczową rolę w zadaniach gminy z wielu powodów, zarówno społecznych, jak i gospodarczych. Oto kilka głównych powodów, dlaczego edukacja jest istotnym elementem działań gminy:

- Rozwój społeczny - edukacja jest kluczowa dla rozwoju społecznego, umożliwiając obywatelom zdobycie wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych do pełnego uczestnictwa w społeczeństwie. Szkolenie obywateli w dziedzinie etyki, tolerancji i społecznej odpowiedzialności przyczynia się do budowy zdrowych społeczności.
- Potencjał gospodarczy - edukacja jest kluczowym czynnikiem kształtującym potencjał gospodarczy gminy. Pracownicy o wyższym poziomie wykształcenia są zazwyczaj bardziej elastyczni i lepiej przystosowują się do zmian w gospodarce. Tworzenie programów edukacyjnych zorientowanych na umiejętności specyficzne dla danego obszaru może wspierać rozwój lokalnych sektorów gospodarki.
- Jakość życia mieszkańców - edukacja ma wpływ, na jakość życia mieszkańców, zarówno poprzez dostęp do wyższych standardów życia, jak i przez rozwijanie umiejętności radzenia sobie z różnymi wyzwaniami żywotnymi. Lokalne programy edukacyjne mogą obejmować tematy związane z zdrowiem, bezpieczeństwem i umiejętnościami żywotnymi.
- Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego - edukacja jest niezbędna do kształtowania społeczeństwa obywatelskiego, poprzez rozwijanie świadomości obywatelskiej, uczestnictwa w życiu publicznym i umiejętności skutecznego korzystania z praw obywatelskich. Programy edukacyjne mogą promować wartości demokratyczne, aktywność społeczną i odpowiedzialność obywatelską.
- Zrównoważony rozwój - edukacja jest kluczowym elementem zrównoważonego rozwoju, kształtując postawy i zachowania związane z ochroną środowiska, równością społeczną i ekonomiczną oraz społeczną odpowiedzialnością. Programy edukacyjne mogą promować świadome gospodarowanie zasobami naturalnymi i wspierać lokalne inicjatywy zrównoważonego rozwoju.
- Zmniejszenie nierówności społecznych - dostęp do jakościowej edukacji może przyczynić się do zmniejszenia nierówności społecznych, dając wszystkim mieszkańcom gminy równy dostęp do możliwości rozwoju i sukcesu. Programy wsparcia dla uczniów z rodzin o niższym statusie ekonomicznym mogą przyczynić się do złagodzenia nierówności w edukacji.
- Budowanie kapitału ludzkiego - edukacja jest kluczowa dla budowania kapitału ludzkiego, czyli zasobów ludzkich posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do skutecznego funkcjonowania społeczeństwa. Wysoko wykwalifikowani pracownicy przyciągają inwestorów, przyczyniając się do wzrostu gospodarczego gminy.

Wysoko wykształceni mieszkańcy to wysokiej, jakości kadra pracownicza, która jest zasobem poszukiwanym w czasach, gdy gospodarka powoli ewoluuje w kierunku gospodarki opartej na wiedzy. Szczególne znaczenie będzie tu miała wytężona praca z dziećmi już na poziomie szkoły podstawowej. Szkoła podstawowa powinna być miejscem, gdzie dzieci zdobędą

niezbędne na dalszych etapach edukacji umiejętności sprawnego czytania i pisanie (ze szczególnym naciskiem na rozumienie tekstu), kompetencji matematyczno-przyrodniczych oraz ICT i obsługi komputera.

Infrastruktura opiekuńcza i oświatowa na terenie Gminy Czarne obejmuje instytucje opieki nad dziećmi do lat 3, przedszkole, szkoły podstawowe (w tym z oddziałami przedszkolnymi) oraz szkołę ponadpodstawową. Znajdują się wśród nich placówki publiczne gminne oraz powiatowe.

Opieka nad dziećmi do lat 3 może być organizowana w ramach Gminnego Żłobka, który zlokalizowany jest przy ul. Wojska Polskiego w Czarnem. Żłobek utworzony został w 2017 roku, w związku ze zdiagnozowaną potrzebą rozwoju instytucji opieki nad małymi dziećmi, przy dofinansowaniu w ramach Programu Maluch.

Opiekę dzieciom w wieku przedszkolnym zapewniają Przedszkolne Gminne w Czarnem, którego obiekt znajduje się przy ul. Parkowej w Czarnem oraz oddziały przedszkolne działające przy szkołach podstawowych, do których należą Szkoła Podstawowa w Wyczechach oraz Szkoła Podstawowa w Krzemieniewie.

Na terenie gminy Czarne funkcjonują 3 publiczne szkoły podstawowe, których organem prowadzącym jest Gmina Czarne: Szkoła Podstawowa im. Danuty Siedzikówny ps. „Inka” w Czarnem, Szkoła Podstawowa w Wyczechach, Szkoła Podstawowa w Krzemieniewie. Według danych SIO na dzień 30 września 2025 liczba uczniów w poszczególnych szkołach przedstawiała się następująco:

SP Czarne - 471 uczniów,

SP Wyczechy - 137 uczniów,

SP Krzemieniewo - 35 uczniów.

Szkoły Podstawowe dysponują salami lekcyjnymi wyposażonymi w nowoczesne pomoce dydaktyczne, pracownie komputerowe wyposażone w stanowiska z dostępem do Internetu. Obiekty posiadają także sekretariat, bibliotekę, pokój nauczycielski, stołówkę, świetlicę. Placówki oświatowe dysponują sprzętem komputerowym i narzędziami informatycznymi niezbędnymi do prowadzenia działalności edukacyjnej. Wyzwaniem jest sprostanie wymogom dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz zapewnienie bezpieczeństwa uczniów, kadry pedagogicznej i niepedagogicznej. W szkołach zapewnia się uczniom i dzieciom w oddziałach przedszkolnych opiekę psychologiczno-pedagogiczną i specjalistyczną zgodnie ze wskazaniem poradni psychologiczno-pedagogicznej określonymi w orzeczeniach lub opiniach PPP oraz według rozpoznanych potrzeb. W szczególności zatrudnia się specjalistów: pedagoga, psychologa, logopedę, nauczycieli wspomagających proces kształcenia. Prowadzi się nauczanie indywidualne, zajęcia rewalidacyjne.

Na terenie miasta Czarne znajduje się Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Jana Pawła II w Czarnem, którego organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Człuchowie.

2.5 Kultura, sport i rekreacja

Kultura, sport i rekreacja odgrywają kluczową rolę w rozwoju społecznym gminy z kilku istotnych powodów. Kultura, zarówno ta tradycyjna, jak i współczesna, jest ważnym elementem budowy tożsamości społeczności lokalnej. Wartości, tradycje i wydarzenia kulturalne przyczyniają się do kształtowania unikalnej tożsamości gminy. Działalność kulturalna, taka jak wystawy czasowe czy inscenizacje wydarzeń historycznych, pomagają w rozwijaniu świadomości historycznej mieszkańców gminy. To może przyczynić się do większego zrozumienia i szacunku dla dziedzictwa kulturowego. Kultura, sport i rekreacja tworzą platformy integracyjne, gdzie mieszkańcy mogą spotykać się, współpracować i budować wspólnotę. Wydarzenia kulturalne, festiwale, a także działalność sportowa przyczyniają się do wzmacniania więzi społecznych. Inwestowanie w kulturę to również wsparcie dla artystów i twórców lokalnych, co może prowadzić do rozwoju sztuki, literatury, muzyki czy rzemiosła artystycznego w gminie. Wydarzenia kulturalne, obiekty sportowe i atrakcje rekreacyjne przyciągają turystów, co ma pozytywny wpływ na rozwój gospodarki lokalnej. Promowanie lokalnych produktów i usług związanych z kulturą i rekreacją może wspierać przedsiębiorczość. Sport i rekreacja mają bezpośredni wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne mieszkańców gminy. Dostęp do obiektów sportowych, tras rekreacyjnych czy programów zdrowotnych przyczynia się do poprawy ogólnego samopoczucia społeczności. Działalność kulturalna i sportowa może stanowić narzędzie do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, szczególnie dla grup zagrożonych marginalizacją. Wprowadzenie programów aktywizujących może zintegrować różnorodne grupy społeczne. Infrastruktura kulturalna, obiekty sportowe i tereny rekreacyjne przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców, zapewniając im dostęp do różnorodnych form rozrywki, aktywności fizycznej i relaksu. W związku z powyższymi aspektami, działania wspierające kulturę, sport i rekreację w gminie nie tylko przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju społeczności, ale także tworzą atrakcyjne środowisko do życia, pracy i rozwoju dla jej mieszkańców.

Upowszechnianiem kultury w Gminie Czarne zajmuje się Czarneńskie Centrum Kultury, które działa na powierzchni 648 m². Posiada salę wielofunkcyjną oraz pomieszczenia: biurowe, kuchenne, salę zajęć dla zespołów. W wymienionych pomieszczeniach prowadzona jest działalność statutowa. Ponadto do struktury CCK wchodzi biblioteka w Czarnem i filia biblioteki w Wyczechach, a także 10 świetlic wiejskich na terenie Gminy w miejscowościach: Sokole, Kijno, Sierpowo, Domisław, Krzemieniewo, Nadziejewo, Wyczechy, Raciniewo, Biernatka i Bińcze. Świetlice te pełnią istotną rolę na terenach wiejskich, są to pomieszczenia stworzone z myślą o mieszkańcach wsi, które mają im służyć do spędzania czasu wolnego, rozwijania zainteresowań, organizacji zajęć kulturalnych, oświatowych, sportowych i rekreacyjnych, organizacji imprez okolicznościowych i integrowania społeczności lokalnych. W świetlicach odbywać się mogą zebrania wiejskie i inne spotkania oraz wydarzenia organizowane na wsiach, np. przez sołtysów, rady sołeckie czy mieszkańców.

Podstawowe zadania Czarneńskiego Centrum Kultury, to:

- rozbudzanie, upowszechnianie i zaspokajanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży,
- kultywowanie tradycji oraz tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, rękodzieła artystycznego i ludowego,

- tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego,
- koordynowanie, inspirowanie, organizowanie działalności kulturalno- wychowawczej,
- organizowanie różnego typu – uroczystości, festynów, konkursów, spotkań, przeglądów,
- rozwijanie zainteresowań poprzez uczestnictwo w różnorodnych formach zajęć tj. kołach, klubach zainteresowań, kursach, warsztatach,
- współpraca z władzami gminy, szkołami, placówkami kultury, organizacjami lokalnymi.

Kolejnymi istotnymi elementami infrastruktury, służącymi mieszkańcom w obszarze sportu, rekreacji i wypoczynku są sale gimnastyczne, hale sportowe, boiska, place zabaw i inne obiekty infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Są one niezwykle istotne ze względu na rozwój sportowy mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży. Stanowią bazę dla działalności różnorodnych klubów i organizacji sportowych. Dodatkowo w wielu miejscowościach Gminy znajdują się boiska sportowe i place zabaw, a w niektórych również siłownie na świeżym powietrzu.

Istotnym elementem życia społecznego jest aktywność obywatelska, realizowana w ramach grup nieformalnych oraz w ramach organizacji pozarządowych, m.in. fundacji, stowarzyszeń, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, a także innych podmiotów np. kościołów i związków wyznaniowych. Na terenie Gminy Czarne działają następujące organizacje pozarządowe:

- Czarneńskie Stowarzyszenie Tenisowe,
- Czarneńskie Stowarzyszenie Tenisa Ziemnego
- Uczniowski Klub Sportowy DEBIUTANT Wyczechy,
- Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czarne,
- Ludowy Klub Sportowy „Sokół” Wyczechy,
- Ludowy Zespół Sportowy „Skra” Bińcze,
- Stowarzyszenie „Krzemień” Krzemieniewo,
- Klub Karate KYOKUSHIN Czarne,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Bińcze, Biernatka, Raciniewo,
- Stowarzyszenie „MÓJ ŚWIAT”
- Stowarzyszenie „Inspiracja”,
- Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Integracji Środowiskowej „Szansa” im. Jana Pawła II w Czarnem,
- Stowarzyszenie Mniejszości Ukraińskiej i jej Sympatyków „SMEREKA”,
- Stowarzyszenie Z Otwartym Sercem,
- Stowarzyszenie „Idea”,

- Stowarzyszenie „Brygada Inki”,
- Strzelecki Bractwo Kurkowe,
- Stowarzyszenie „EKO-BARĆ 1954r.”,
- OSP Czarne,
- OSP Bińcze,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Sokolu,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Nadziejewie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Domisławiu,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wyczechach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Sierpowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Bińczu „Nie tylko kobitki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Raciniewie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kijnie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Krzemieniewie,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Pod Dębem” w Biernatce.

Na terenie Gminy Czarne działają także Terenowe Oddziały Stowarzyszeń i Klubów:

- Oddział Wojskowego Koła PTTK Husaria,
- Powiatowy Związek Niewidomych w Człuchowie koło w Czarnem,
- Miejsko-Gminny Klub Honorowych Dawców Krwi w Czarnem,
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków w Czarnem,
- Koło Terenowe Krajowego Związku Emerytów i Rencistów Służby Więziennej przy Zakładzie Karnym w Czarnem,
- Polski Związek Działkowców, Stowarzyszenie Ogrodowe im. obrońców Pokoju w Czarnem,
- PZHGP Chojnice - Człuchów oddział Czarne,
- Polski Związek Wędkarski koło Czarne,
- Związek Żołnierzy Wojska Polskiego koło nr 9 w Czarnem,
- Niezależny Samorządowy Związek Zawodowy Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa.

2.6 Opieka zdrowotna

Według Światowej Organizacji Zdrowia, ochrona zdrowia obejmuje wszelkie działania mające na celu promowanie zdrowia, do których zalicza się środki zapobiegawcze, łagodzące i lecznicze, stosowane nie tylko w stosunku do jednostek, ale także w stosunku do populacji. Świadczenie takich usług stanowi o systemie opieki zdrowotnej, obejmującym organizacje rządowe, takie jak Narodowy Fundusz Zdrowia. Definicja ta zawęża pojęcie ochrony zdrowia do części, za którą odpowiedzialni są pracownicy systemu ochrony zdrowia. Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Zadania w zakresie ochrony zdrowia nie zostały instytucjonalnie przejęte przez samorząd. Świadczenie usług medycznych w zakresie Podstawowej Opieki Zdrowotnej na podstawie kontraktów z NFZ realizują: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Zdrowia "NOVO-MED", ul. Wojska Polskiego 8 w Czarnem oraz Pomorski Ośrodek Diagnostyki Medycznej "PODIMED", Plac Wolności 10 w Czarnem.

Wszyscy mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież szkolna, objęci są podstawową opieką zdrowotną lekarską (obejmującą również szczepienia). W Czarnem znajdują się 2 apteki. Pacjenci wymagający specjalistycznego leczenia kierowani są do innych ośrodków miejskich. Mieszkańcy Czarnego najczęściej korzystają z usług Szpitala w Szczecinku Sp. z o.o. i Szpitala Powiatowego im. Jana Parnasa w Człuchowie.

Na terenie gminy Czarne funkcjonują także Powiatowe Centrum Terapii Zajęciowej w Czarnem oraz SPZOZ w Człuchowie Oddział Rehabilitacyjny w Czarnem.

Ochrona zdrowia w gminie nie polega jedynie na dostarczaniu usług medycznych. Istotą jest również budowanie społeczności odpowiedzialnej za własne zdrowie, gdzie mieszkańcy są świadomi i aktywnie pracują nad poprawą swojego stanu zdrowia. Wszystkie te elementy składają się na kompleksowe podejście do obszaru ochrony zdrowia w gminie, które ma na celu poprawę, jakości życia mieszkańców i budowanie zdrowszej, bardziej zintegrowanej społeczności.

2.7 Bezpieczeństwo publiczne w Gminie Czarne.

Poczucie bezpieczeństwa przesądza o jakości życia mieszkańców i rozwoju lokalnej społeczności. Zapobieganie zjawiskom, które budzą powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia, ochrona bezpieczeństwa, dbałość o zachowanie porządku publicznego oraz działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej należą do obowiązków gminy. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w gminie to kompleksowy proces, który obejmuje szereg działań i inicjatyw mających na celu ochronę mieszkańców, mienia oraz ogólnego porządku publicznego. Poniżej przedstawiono kluczowe aspekty zapewniające bezpieczeństwo publicznego w gminie:

- Policja i Służby Porządkowe - głównym elementem zapewnienia bezpieczeństwa jest obecność służb porządkowych, w tym lokalnej policji. Funkcjonariusze monitorują sytuację, reagują na incydenty, prowadzą śledztwa i utrzymują porządek publiczny.
- Monitorowanie bezpieczeństwa publicznego - współczesne technologie umożliwiają monitorowanie bezpieczeństwa publicznego za pomocą kamer monitoringu, systemów alarmowych czy aplikacji mobilnych. Efektywne wykorzystanie tych narzędzi pozwala szybko reagować na sytuacje awaryjne.
- Współpraca z instytucjami bezpieczeństwa - efektywne zapewnienie bezpieczeństwa wymaga współpracy z różnymi instytucjami, takimi jak policja, straż pożarna, służby medyczne, a także organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną.
- Kontrola Ruchu Drogowego - gmina powinna dbać o bezpieczeństwo na drogach poprzez odpowiednie oznakowanie, nadzór nad ruchem drogowym, a także organizowanie kampanii edukacyjnych i kontroli prędkości.
- Przygotowanie do sytuacji kryzysowych - planowanie i przygotowanie do sytuacji kryzysowych, takich jak klęski żywiołowe, wypadki czy incydenty terrorystyczne, to kluczowy element bezpieczeństwa publicznego. Gmina powinna posiadać plany awaryjne i uczestniczyć w regularnych ćwiczeniach.
- Współpraca z społecznością lokalną - aktywne zaangażowanie społeczności lokalnej w proces zapewniania bezpieczeństwa jest istotne. Programy partnerskie, społeczne patrolowanie czy udział mieszkańców w działaniach prewencyjnych mogą znacząco przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa.
- Rozwiązywanie konfliktów społecznych - skuteczne zapewnienie bezpieczeństwa publicznego obejmuje również monitorowanie i rozwiązywanie konfliktów społecznych. Działania te mogą obejmować mediację, programy edukacyjne czy wsparcie psychologiczne dla osób dotkniętych konfliktem.

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w gminie to zadanie wymagające kompleksowego podejścia, współpracy różnych instytucji oraz aktywnego udziału społeczności lokalnej. Skuteczna polityka bezpieczeństwa publicznego przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców i budowania zaufania w społeczności lokalnej.

Gmina Czarne jest objęta monitoringiem ulic. Do monitoringu wizyjnego wykorzystywane są 42 kamery zainstalowane w różnych miejscach miasta. Ustawienie kamer zostało ustalone po konsultacjach z Komisją Bezpieczeństwa Rady Miejskiej w Czarnem oraz funkcjonariuszami Policji w Czarnem. System monitoringu wizyjnego rejestruje obraz z kamer całodobowo, w razie potrzeby dane przekazywane są do dyżurnego Posterunku Policji w Czarnem. Obraz wykorzystywany jest do natychmiastowych interwencji oraz jako dowód w sprawie przez funkcjonariuszy policji w postępowaniu sądowym. Urząd Miasta i Gminy w Czarnem zatrudnia na stanowisku operatora monitoringu miejskiego jedną osobę.

Podstawowym filarem zapewnienia bezpieczeństwa na terenie gminy Czarne jest Komenda Powiatowa Policji w Człuchowie z Posterunkiem Policji, który zlokalizowany przy ulicy Parkowej 4 w Czarnem. Struktura organizacyjna Posterunku: Kierownik PP oraz Dzielnicy - funkcjonariusze policji pionu prewencji, którzy prowadzą rozpoznania przydzielonego

im rejonu służbowego pod względem osobowym, terenowym, zjawisk i zdarzeń mających wpływ na stan porządku i bezpieczeństwa publicznego a także realizują zadania z zakresu profilaktyki społecznej. W Gminie Czarne służbę pełni dwóch dzielnicowych, jeden, którego rejon służbowy obejmuje miasto Czarne oraz drugi- rejon służbowy miejscowości wiejskie Gminy Czarne.

Ochotnicze Straże Pożarne (OSP) realizują zadania na rzecz ochrony ludności, ochrony przeciwpożarowej oraz ratownictwa, a także prowadzą na szeroką skalę działania profilaktyczne skierowane głównie do młodzieży. Podstawowymi celami i zadaniami Ochotniczych Straży Pożarnych wynikającymi m.in. z ich statutów jest prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów oraz innych zdarzeń niebezpiecznych i klęsk, a także informowanie ludności o istniejących zagrożeniach. Na terenie Gminy Czarne funkcjonują dwie Ochotnicze Straże Pożarne: OSP Czarnem oraz OSP Bińcze, które są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

2.8 Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku, pomoc społeczna definiowana jest, jako instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Osoby korzystające z pomocy społecznej są zobowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Efektywna realizacja polityki społecznej i jej sprawne funkcjonowanie wymaga dopasowania oraz dostosowania działań z wielu obszarów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy.

Kluczową instytucją przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu na terenie Gminy Czarne jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czarnem zarządza kierownik ośrodka przy udziale głównego księgowego odpowiedzialnego za rozliczenia finansowe. Celem działalności jest organizowanie i wykonywanie zadań z zakresu pomocy społecznej, w szczególności poprzez doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia potrzebujących osób i rodzin, i zintegrowanie ich ze środowiskiem. Ośrodek Pomocy Społecznej działa w obiekcie przy ul. Leśnej 4 w miejscowości Czarne.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem wspiera rodziny i osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, osoby ubogie i osoby podwyższonego ryzyka. Ośrodek realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Celem pomocy społecznej jest w szczególności przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, praca socjalna, prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej, analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,

realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Poniższa tabela przedstawia rzeczywistą liczbę rodzin i osób objętych pomocą społeczną w latach 2021-2024, udzielone wsparcie w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę i źródło finansowania). Świadczenia pieniężne tj. zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe, specjalne zasiłki celowe oraz świadczenia niepieniężne tj. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, pracę socjalną oraz odpłatność gminy za pobyt jej mieszkańców w domach pomocy społecznej.

ROK	2021		2022		2023		2024	
FORMY POMOCY	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób
OGÓŁEM (z wyłączeniem pracy socjalnej)	233	523	235	518	252	576	237	511
ZASIŁKI STAŁE - ogółem, w tym:	52	60	51	54	48	50	54	58
dla osób samotnie gospodarujących	47	47	49	49	46	46	52	52
dla osób w rodzinie	6	13	2	5	2	4	2	6
ZASIŁKI OKRESOWE ogółem, w tym przyznane z powodu:	66	149	71	173	62	144	58	116
ZASIŁKI CELOWE ogółem, w tym:	144	381	143	347	155	413	158	391
specjalne zasiłki celowe	1	1	5	7	6	13	10	14
zasiłki celowe zwykłe	8	9	10	14	9	11	10	14
świadczenia pieniężne ŚP	144	381	139	342	149	402	155	389
POSIŁEK (dla dzieci)	52	240	52	234	49	226	51	229
w tym, liczba dzieci dożywianych	98		102		91		105	
UO zadanie własne	52	67	55	71	61	77	50	66
w tym, liczba osób którym przyznano usługi	58		63		67		55	
SUO zadanie zlecone	8	34	8	33	8	33	6	26
ODPŁATNOŚĆ ZA POBYT W DPS	16	16	16	16	17	17	22	22
PRACA SOCJALNA	445	1 038	560	1 246	526	1 149	629	1 287

Tab. 5 Liczba rodzin i osób w tych rodzinach objętych wsparciem w latach 2021-2024, źródło OZPS.

Spadek ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej może wskazywać na poprawiającą się sytuację społeczną Gminy Czarne, jednakże należy mieć na uwadze zmniejszającą się liczbę populacji gminy oraz zmiany prawne dotyczące kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń, które także mają istotny wpływ na liczbę beneficjentów pomocy społecznej.

Jednym ze świadczeń niepieniężnych realizowanych przez pomoc społeczną jest praca socjalna, rozumiana jako działalność zawodowa, skierowana na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Są to zadania trudne i złożone. Wymagają bowiem uwzględnienia nie tylko aktualnych, doraźnych potrzeb osób i rodzin, lecz także włączenia się w realizację takiego modelu pomocy środowiskowej, który polega na mobilizowaniu osób i rodzin do aktywnego radzenia sobie z problemami przy wykorzystaniu lokalnego potencjału. Pomoc socjalna zakłada współdziałanie pracowników pomocy społecznej z wieloma podmiotami, m. in. policją, sądem, placówkami służby zdrowia, szkołami, urzędami, organizacjami pozarządowymi i t.p. Klienci pomocy społecznej to przede wszystkim osoby o niskich dochodach, bezrobotni, niepełnosprawni, przewlekle chorzy, osoby niezaradne życiowo, bezradne w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, osoby samotne, uzależnione, jak również osoby opuszczające zakłady karne. Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje również zadania spoza zakresu pomocy społecznej - prowadzi wypłatę dodatków mieszkaniowych, świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, prowadzi również postępowania wobec dłużników alimentacyjnych, przemocy domowej, profilaktyki i leczenia uzależnień, wspierania rodzin, realizuje zadania związane z wdrażaniem rządowego programu Karty Dużej Rodzin.

Ustawa o pomocy społecznej określa przesłanki, które uprawniają do korzystania z systemu pomocy społecznej - zostały bowiem wskazane przyczyny przyznania pomocy społecznej. Art. 7 ustawy określa w formie katalogu zamkniętego problemy społeczne, które uprawniają do korzystania ze świadczeń:

- ubóstwo - rozumiane jako zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny. Jest to pojęcie o charakterze bardzo względnym, bowiem co dla jednych jest ubóstwem, dla drugich może uchodzić za dostatek. Ustawa precyzuje to pojęcie poprzez określenie, w art. 8 tzw. kryterium dochodowego. Wyróżnia przy tym trzy jego rodzaje: kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej, kryterium dochodowe na osobę w rodzinie, kryterium dochodowe rodziny;

- sieroctwo - to stan, w którym dziecko pozbawione jest rodziców, przy czym, gdy oboje rodzice nie żyją - dziecko jest sierotą, gdy jedno- półsierotą;

- bezdomność - osoba bezdomna to osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym, w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i nie zameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania;

- bezrobocie - dla potrzeb pomocy społecznej definicję bezrobocia przyjmuje się zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przyjmując, że osobą bezrobotną jest osoba niezatrudniona i niewykonywująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do

podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy bądź, co najmniej w połowie wymiaru w przypadku niepełnosprawnych, nieucząca się w systemie dziennym, zarejestrowana w urzędzie pracy, jeżeli ukończyła 18 lat, lecz nie ukończyła 60 lat w przypadku kobiety i 65 lat w przypadku mężczyzny, nie nabyła prawa do emerytury lub renty, a także nie pobiera, nie prowadzi działalności gospodarczej, nie jest tymczasowo aresztowana lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, nie uzyskuje miesięcznie dochodu w wysokości przekraczającej połowę najniższego wynagrodzenia, a także nie pobiera w ramach świadczeń pomocy społecznej zasiłku stałego;

- niepełnosprawność - kwestie niepełnosprawności reguluje ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych zgodnie, z którą osoba niepełnosprawna to taka osoba, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego lub lekkiego) albo o całkowitej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia;

- długotrwała lub ciężka choroba - chorobę należy definiować jako stan, który aktualnie albo potencjonalnie przeszkadza w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka;

- przemoc w rodzinie - należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą;

- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi - zakaz handlu ludźmi wynika z wielu konwencji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest sygnatariuszem; – potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności – oznacza objęcie pomocą społeczną kobiet w ciąży i rodzin wychowujących dzieci. Rodzina wielodzietna to rodzina, w której skład wchodzi troje i więcej dzieci;

- bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;

- rodzina niepełna to rodzina pozbawiona ojca lub matki, często w tych rodzinach występuje bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, co powoduje konieczność udzielania pomocy;

- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy, udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;

- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego - osoby skazane na karę pozbawienia wolności mogą mieć trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, spowodowane to może być zerwaniem więzi społecznych i rodzinnych, zaniku umiejętności życia w społeczności lokalnej;

- alkoholizm lub narkomania - alkoholizm to okresowe spożywanie alkoholu wynikające z chęci doznania jego działania psychicznego, a także w celu uniknięcia nieprzyjemnego uczucia związanego z zaprzestaniem jego spożywania, natomiast narkomania jest stanem zatrucia okresowego lub chronicznego spowodowanym powtarzającym się przyjmowaniem narkotyków w postaci naturalnej lub syntetycznej;

- zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa - mianem zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej określa się zdarzenie niezależne od woli człowieka. Natomiast sytuacja kryzysowa rozumiana jest jako sytuacja, w której istnieje zagrożenie naruszenia określonych dóbr osobistych, materialnych, zdrowia i życia ludzi, z której to sytuacji trudne jest znalezienie rozwiązania przy użyciu normalnych środków;

- klęska żywiołowa lub ekologiczna - klęska żywiołowa to zdarzenie losowe, zagrażające bezpieczeństwu życia lub mienia większej liczby osób (np. pożar, powódź), klęska ekologiczna to trwałe uszkodzenie lub zniszczenie dużego obszaru środowiska przyrodniczego, wpływające negatywnie na zdrowie bądź życie ludzi.

Powyższe dysfunkcje i kryteria decydują o strukturze osób korzystających z pomocy społecznej, wskazując jednocześnie grupy, które wymagają różnego rodzaju wsparcia i pomocy. Czynnikiem, które stanowią ryzyko marginalizacji lub dowód wykluczenia społecznego są obszary problemowe, zdiagnozowane w rodzinach korzystających z pomocy społecznej. Obszary te, wpływają destrukcyjnie na funkcjonowanie rodziny. Populacja rodzin, korzystających z pomocy społecznej jest zróżnicowana. Różnorodność dotyczy zarówno struktury wiekowej beneficjentów, liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, także obszarów problemowych, określanych mianem dysfunkcji rodzi.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące dominujących powodów przyznawania pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem na przestrzeni lat 2021-2024.

ROK	2021		2022		2023		2024	
Powody udzielania pomocy	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób
Ubóstwo	109	218	105	202	102	195	62	118
Bezdomność	6	7	5	6	4	5	2	2
Ochrona macierzyństwa i wielodzietności	41	209	35	180	48	237	46	229
Bezrobocie	88	252	83	243	88	248	80	226
Niepełnosprawność	111	217	103	182	126	233	124	231
Długotrwała choroba	109	235	118	225	132	254	123	230
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	27	102	32	119	42	162	31	113
Alkoholizm	23	37	27	46	31	50	34	45
Narkomania	3	3	3	3	5	5	5	5
Zdarzenie losowe	2	3	3	3	4	15	0	0

Tab. 6 Powody przyznawania pomocy, źródło: OZPS.

Jak wynika z danych przedstawionych w powyższej tabeli do dominujących problemów osób korzystających z systemu pomocy społecznej w Gminie Czarne należy zaliczyć niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, bezrobocie, ubóstwo, potrzebę ochrony macierzyństwa, alkoholizm i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przewyciężanie tych problemów jest trudne, ponieważ najczęściej mają utrwalony charakter. Znacząca liczba rodzin dotkniętych chorobą i niepełnosprawnością prawdopodobnie będzie stale korzystać z tego tytułu z pomocy społecznej, jednak może też stanowić powód do zaplanowania kompleksowych działań w zakresie promocji i ochrony zdrowia. Szczególnym wsparciem należy także obejmować rodziny z dziećmi, w tym wielodzietne, niepełne, borykające się z trudnościami codziennego życia i dysfunkcjami, takimi jak przemoc czy uzależnienia.

3. Dziedziny planowania strategicznego

Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032 jest wytyczenie priorytetowych rozwiązań w zakresie przewyciężania określonych problemów społecznych. Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego i analiza danych zastanych wynikających ze specyfiki gminy.

3.1 Wspieranie rodzin

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zapewnia się wsparcie prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Rodzina może otrzymać wsparcie poprzez działania instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny. Dla prawidłowego rozwoju dziecka niezbędnym jest zapewnienie mu właściwej opieki w rodzinie naturalnej lub warunkach maksymalnie zbliżonych do tych, które w niej występują.

Znaczną część klientów systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Niejednokrotnie niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości. Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa społecznego, które związane jest z pozbawieniem dzieci, trwale lub przejściowo, szans przebywania i wychowywania we własnej rodzinie, ze względu

na brak odpowiednich warunków opiekuńczo - wychowawczych. Rodzina dysfunkcyjna nie spełnia podstawowych zadań, nie zapewnia odpowiedniego wsparcia emocjonalnego, nie zaspokaja potrzeb materialnych, duchowych, nie daje zaplecza dla zaspokojenia potrzeb psychicznych czy choćby warunków realizacji podstawowego obowiązku szkolnego. Niekorzystnymi skutkami marginalizacji i wykluczenia społecznego rodzin dysfunkcyjnych są m.in. konflikty z prawem, trudności w nauce, nieumiejętne wykorzystanie czasu wolnego, rozluźnienie więzi rodzinnych, brak motywacji do dalszej nauki, samorozwoju, brak samoakceptacji, problemy zdrowotne, izolacja, zanik ambicji, trudności wychowawcze, poczucie niższości, przemoc w rodzinie, osamotnienie, wzrost zachowań patologicznych, negatywne wzorce dla dzieci, konflikty rodzinne. Jeżeli zdarzy się, że mimo wsparcia udzielonego rodzinie, w sytuacji, gdy wszelkie sposoby pomocy nie przyniosą wymiernego i oczekiwanego rezultatu, w przypadku gdy nie będzie szans na zmianę funkcjonowania rodziny biologicznej, należy wówczas dążyć do uregulowania sytuacji prawnej dziecka oraz w ostateczności pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do organizowania opieki nad dzieckiem poza rodziną naturalną. Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych, poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych, poprzez m.in. zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Gmina Czarne zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. 2025 r. poz. 49.), posiada Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Czarne na lata 2025-2027, którego nadrzędnym celem jest systemowa i kompleksowa pomoc rodzinom z terenu miasta i gminy Czarne. Ustawa kładzie nacisk na pracę z rodziną celem nie dopuszczenia do umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. W związku z tym wprowadzona została instytucja asystenta rodziny, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy ekonomicznym. Asystent rodziny pełni ważną rolę w systemie wspierania rodziny. Niezależnie od pracowników socjalnych, asystent rodziny zajmuje się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowanie dzieci. Praca asystenta ma przede wszystkim charakter wspierający, socjalny, wychowawczy i jest prowadzona głównie w miejscu zamieszkania rodziny. Poza tym, asystent rodziny może być również koordynatorem działań wielu innych służb społecznych, działających na rzecz danej rodziny. Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem zatrudnia na podstawie umowy o pracę dwóch asystentów rodziny, którzy świadczą usługi wsparcia dla rodzin z dziećmi.

Asystent rodziny	2021	2022	2023	2024
Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny	26	28	25	32
Liczba dzieci w tych rodzinach	74	74	78	85

Tab. 7 Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: OZPS.

W sytuacji braku współpracy ze strony rodziców z asystentem rodziny oraz rażących zaniedbań godzących w dobro dziecka, właściwe instytucje mają obowiązek interweniowania

w imię nadrzędnego priorytetu ochrony dobra dziecka. Spoczywa na nich obowiązek informowania sądu rodzinnego o trudnej sytuacji dzieci w rodzinie, a w przypadku występowania jakiegś formy krzywdzenia dziecka również obowiązek zawiadomienia prokuratury/policji. W sytuacji, gdy rodzice zostają trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub te prawa zostają im ograniczone, sąd postanawia o ustanowieniu nad dzieckiem pieczy zastępczej, poprzez umieszczenie go poza rodziną biologiczną.

ROK	2021	2022	2023	2024
Liczba dzieci z terenu Gminy Czarne umieszczonych w pieczy zastępczej/placówce opiekuńczo-wychowawczej	21	31	36	41

Tab. 8 Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdanie OPS.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem realizuje zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Zauważalne jest zmniejszenie się liczby osób kwalifikujących się do pobierania świadczeń rodzinnych. Spowodowane to zostało długoletnim zamrożeniem kryterium dochodowego. W przypadku świadczeń alimentacyjnych liczba wypłaconych świadczeń do 2023 roku stale rosła, natomiast do 2024 zauważalny jest znaczny spadek liczby wypłaconych świadczeń.

ROK	2021	2022	2023	2024
FORMY POMOCY	Liczba wypłaconych świadczeń	Liczba wypłaconych świadczeń	Liczba wypłaconych świadczeń	Liczba wypłaconych świadczeń
Zasiłki rodzinne	5 426	4 424	3 588	2 884
Zasiłki pielęgnacyjne	5 027	5 000	4 885	5 119
Świadczenia pielęgnacyjne	997	1 073	1 215	1 311
Świadczenie z funduszu alimentacyjnego	940	984	993	837

Tab. 9 Liczba wypłaconych świadczeń w latach 2021-2024, opracowanie własne, źródło: sprawozdania OPS.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem zapewnia dożywianie dzieci w szkołach, kontynuując wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu na lata 2024-2028”. Program przewiduje wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Pomoc taka trafia do dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych - spełniających warunki otrzymania pomocy wskazane w ustawie o pomocy społecznej oraz kryterium dochodowe, tj. 200 % kryterium dochodowego uprawniające do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej. Dodatkowym wsparciem dla rodzin wielodzietnych jest udział w programie Karta Dużej Rodziny, który oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Posiadacze KDR mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy sportowej na terenie całego kraju. Zniżki oferują nie tylko instytucje publiczne, ale również przedsiębiorcy prywatni. Prawo do posiadania karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez

którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

3.2 Wsparcie osób i rodzin dotkniętych ubóstwem i bezrobociem

Ubóstwo jest jednym z najbardziej znaczących składników warunkujących patologię życia społecznego w sensie najbardziej dramatycznym: egzystencjalnym, instytucjonalnym i politycznym. Jest składnikiem o tyle niebezpiecznym, że zwiększa dystans pomiędzy poszczególnymi warstwami społecznymi, powoduje niemożność zaspokojenia potrzeb, co często prowadzi do frustracji. Ubóstwo - to termin, który funkcjonuje w świadomości społecznej jako brak dostatecznych środków materialnych do życia, jako bieda, niedostatek. Kolejnym zjawiskiem kryzysowym zachodzącym w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego, a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

Gmina Czarne w ramach prowadzonych działań przeciwdziałania bezrobociu prowadzi we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Czulchowie programy aktywizujące osoby bezrobotne. W ramach tych działań prowadzone są staże, prace interwencyjne, roboty publiczne oraz prace społecznie - użyteczne.

Bezrobotni zatrudnieni przez UMiG Czarne	2021	2022	2023	2024
Ogólna liczba, w tym:	36	32	28	24
stażyści	14	13	14	14
prace interwencyjne	9	7	4	3
roboty publiczne	8	7	5	2
prace społeczno-użyteczne	5	5	5	5

Tab. 10 Liczba osób bezrobotnych zatrudnianych przez UMiG Czarne, źródło: Raporty o stanie Gminy Czarne.

Długotrwała choroba, niepełnosprawność oraz bezrobocie stanowią główne powody wspierania osób i rodzin przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem (tabela nr. 7 str. 20). Osoby i rodziny, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej (od dnia 1 stycznia 2025 r. dla osoby samotnie gospodarującej jest nim dochód nie przekraczający kwoty 1010 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwota 823 zł), mogą ubiegać się o przyznanie pomocy finansowej, m.in. w formie zasiłku okresowego.

ROK	2021		2022		2023		2024	
FORMY POMOCY	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób	Liczba rodzin	Ilość osób
ZASIŁKI OKRESOWE ogółem, w tym przyznane z powodu:	66	149	71	173	62	144	58	116
bezrobocia	57	134	55	150	47	113	41	87
niepełnosprawności	3	3	5	5	7	12	7	14
długotrwałej choroby	6	12	11	18	8	19	10	15

Tab. 11 Liczba rodzin i osób pobierających zasiłki okresowy w latach 2021-2024, źródło: OZPS.

3.3 Wsparcie osób niepełnosprawnych

W Polsce żyje ok. 5,5 miliona osób niepełnosprawnych. Polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych, to ogół działań podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych, mających na celu wyrównywanie szans funkcjonowania osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego i społecznego, umożliwiających ich pełną integrację ze społeczeństwem. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych są zadaniem ogólnospołecznym. Założeniem polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych jest dążenie do kompleksowego działania, uwzględniającego potrzeby fizyczne, psychiczne, społeczne, duchowe niepełnosprawnego obywatela i stwarzającego możliwość integracji ze społeczeństwem.

Ważnym elementem ogólnej wiedzy o problemach osób niepełnosprawnych jest rozpoznanie materialnych warunków życia w ich gospodarstwach domowych. Choć funkcjonowanie osób niepełnosprawnych jest przede wszystkim zdeterminowane rodzajem i nasileniem ograniczeń zdrowotnych, to inne wymiary ich sytuacji i możliwości życiowych są w dużej mierze określone przez poziom warunków materialnych. Wielkość i standard mieszkania, wyposażenie w przedmioty trwałego użytku oraz przystosowanie mieszkania do potrzeb osób niepełnosprawnych warunkuje stan zdrowia, możliwości radzenia sobie w sytuacji choroby czy kalectwa oraz możliwości domowej rehabilitacji. Sytuacja finansowa wyznacza w dużej mierze możliwość leczenia i rehabilitacji, odpłatnej opieki, zakup leków lub sprzętów

ułatwiających, a często umożliwiających codzienne funkcjonowanie. Liczba osób niepełnosprawnych oraz różnorodność problemów, jakie rodzi niepełnosprawność sprawia, że grupa ta powinna zajmować szczególne miejsce w systemie pomocy społecznej w celu wyrównywania ich szans w środowisku lokalnym.

Jako najważniejsze problemy osób niepełnosprawnych i ich rodzin można wymienić trudną sytuację materialną rodzin, w których występuje dysfunkcja niepełnosprawności powodująca, że stanowią one jedną z najliczniejszych grup ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej, zbyt wysokie koszty leków oraz ograniczone możliwości leczenia i rehabilitacji oraz częste pozostawianie przez rodzinę w środowisku bez zapewnienia należytej opieki.

Z perspektywy występowania problemów społecznych oraz realizacji działań pomocowych istotna jest liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Czarne. W tym zakresie nie ma niestety rejestrów i baz danych, które zbierałyby informacje o osobach niepełnosprawnych i pozwalały tym samym na analizę struktury osób niepełnosprawnych i diagnozę ich potrzeb. Instytucje gminne posiadają informacje tylko o tych osobach niepełnosprawnych, które same zwrócić się o wsparcie. Bardzo trudno jest określić precyzyjnie liczbę osób niepełnosprawnych w skali gminy, gdyż nie wszystkie osoby niepełnosprawne są zainteresowane przekazywaniem takiej informacji oraz nie ma bezpośredniego systemu przepływu informacji pomiędzy organami orzekającymi, które weryfikowałyby i udostępniały takie dane.

Z tabeli nr. 7 Powody przyznawani pomocy, źródło OPS Czarne - sprawozdanie MPiPS-03 R (str. 22) wynika, że pomoc społeczna najczęściej udzielana była w związku z niepełnosprawnością, długotrwałą lub ciężką chorobą oraz bezrobociem. Ogromnym problemem dotyczącym osoby niepełnosprawne w Gminie Czarne, jest brak dostępności infrastruktury społecznej i architektonicznej oraz usług dla osób niepełnosprawnych. Zły stan dróg oraz brak lub zły stan ścieżek rowerowych i chodników zwiększa niedogodności przemieszczania się i ogranicza dostęp do sklepów, punktów usługowych, miejsc rekreacji.

Codzienna opieka nad osobą niepełnosprawną to wielkie wyzwanie. Opiekunowie często nie mają czasu dla siebie, są zmęczeni, a przecież każdy potrzebuje oddechu i odpoczynku. Program "Opieka wytnieniowa" to ogólnopolski, wieloletni program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, finansowany z Funduszu Solidarnościowego. Jego głównym celem jest odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób niepełnosprawnych poprzez zapewnienie im czasowego zastępstwa w codziennych obowiązkach. Gmina Czarne realizuje ww. Program i za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnem przyznaje, na wniosek członka rodziny lub opiekuna sprawującego bezpośrednią opiekę, usługę opieki wytnieniowej w formie pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej.

Gmina Czarne corocznie przystępuje do Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” (AOON) to rządowy program wsparcia finansowany z Funduszu Solidarnościowego, realizowany przez gminy i powiaty, mający na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami (dzieciom od 2 lat i dorosłym) prowadzenia niezależnego życia poprzez wsparcie w codziennych czynnościach, funkcjonowaniu społecznym i zawodowym. Celem Programu jest wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Osoby te mają możliwość skorzystania z pomocy asystenta m.in. przy wykonywaniu codziennych czynności,

załatwieniu spraw urzędowych czy podejmowaniu aktywności społecznej. Program ma na celu również przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im uczestnictwa w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy sportowych.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób objętych ww. Programami w latach 2021-2024.

Program	2021	2022	2023	2024
Opieka wychowawcza	1	2	8	7
Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością	33	54	75	81

Tab. 12. Liczba osób objętych programami rządowymi wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami, źródło: sprawozdania OPS z realizacji Programów.

3.4 Profilaktyka rozwiązywania problemów uzależnień

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria choroby. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Jako trzeci wskaźnik choroby są to zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny. Alkoholizm jest chorobą demokratyczną, może na nią zachorować każda jedna osoba, bez względu na płeć, wiek czy wykształcenie. Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz na podstawie danych szacunkowych KCPU, można szacować, iż liczba uzależnionych od alkoholu w Polsce wynosi 600-800 tys., z czego 80% stanowią mężczyźni. Z kolei populacja osób pijących ryzykownie i szkodliwie szacowana jest w Polsce na około 2-3 mln osób. Dorośli członkowie rodzin alkoholowych tj. takich gdzie nadużywanie alkoholu zaburza życie rodzinne, stanowią w Polsce populację liczącą 1,5-2 mln osób. Dzieci i młodzież w rodzinach alkoholowych to w Polsce populacja licząca 1,5-2 mln osób.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, do zadań własnych gminy należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz działań mających na celu przeciwdziałanie narkomanii. Zgodnie z treścią powoływanych wyżej ustaw zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii wykonuje się poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności: tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspakajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu, działalność wychowawczą i informacyjną, ograniczenie dostępności do alkoholu, leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu, zapobieganie negatywnym zjawiskom nadużywania alkoholu i ich usuwanie, a także działania w obszarze profilaktyki i terapii narkomanii oraz ochrony przed przemocą domową.

Profilaktyka uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych na terenie gminy prowadzona jest za pośrednictwem Urzędu Miasta i Gminy w Czarnem, Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnem, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czarnem, placówek oświatowych i lokalnych instytucji kultury. Realizacja zadań prowadzona jest w oparciu o Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

Sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona na podstawie zezwolenia wydanego przez Burmistrza Gminy Czarne. Rada Miejska w Czarnem ustaliła maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz zasad usytuowania miejsc sprzedaży napojów alkoholowych na terenie miasta i gminy Czarne uchwałą nr 0007.46.2018 z dnia 15 lipca 2018 roku. Maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży została ustalona następująco:

- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży 70, w miejscu sprzedaży 10;
- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu, z wyjątkiem piwa przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży 50, w miejscu sprzedaży 10;
- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości powyżej 18% alkoholu przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży 60, w miejscu sprzedaży 10.

Liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia:	2021	2022	2023	2024
poza miejscem sprzedaży (sklepy)	54	51	39	43
w miejscu sprzedaży (lokalne gastronomiczne)	7	6	6	4

Tab. 13 Liczba wydanych zezwoleń na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdanie OPS.

W działalności na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień istotną rolę odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czarnem, która na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi inicjuje działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu oraz podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Bezpłatną pomoc psychologiczną, pomoc terapeutyczną i wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków, innych substancji oraz zmagających się z uzależnieniami behawioralnymi, osób współuzależnionych, członków rodzin osób uzależnionych, a także innych osób potrzebujących wiedzy w obszarze uzależnień, pomocy wsparcia świadczy Punkt konsultacyjny. Jest to miejsce, w którym prowadzone są działania w zakresie udzielania pomocy między innymi prawnej oraz psychologiczno-terapeutycznej, w szczególności dla rodzin z problemem alkoholowym, narkotykowym oraz przemocy domowej związanej

z wyżej wymienionymi uzależnieniami. Punkt konsultacyjny mieści się w budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnem. W punkcie przyjmują: dwie osoby specjalizujące się w psychoterapii uzależnień, psycholog, prawnik, specjalista w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, którzy wykonują prace na rzecz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ponadto prowadzone są działania informacyjno-edukacyjne skierowane do społeczności lokalnej, realizowane poprzez kolportaż plakatów i ulotek dotyczących zagrożeń płynących z uzależnień. Materiały edukacyjne rozpowszechniane są między innymi w instytucjach zobowiązanych do włączenia się do promowania zdrowia i przeciwdziałania uzależnieniom tj. placówki oświatowe, służby zdrowia i gminne organizacje pozarządowe.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby osób korzystających z nieodpłatnego poradnictwa w punkcie konsultacyjnym oraz liczbę udzielonych porad w latach 2021-2024.

Punkt konsultacyjny	2021		2022		2023		2024	
Kategorie pomocy	Liczba osób	Ilość porad	Liczba osób	Ilość porad	Liczba osób	Ilość porad	Liczba osób	Ilość porad
Osoby z problemem alkoholowym	52	210	46	180	57	212	65	176
Członkowie rodzin osób uzależnionych	21	134	37	68	36	137	43	138
Osoby doznające przemocy domowej	91	396	19	92	28	147	41	79
Osoby stosujące przemoc domową	7	27	10	60	7	41	9	55

Tab. 14 Porady udzielone w punkcie konsultacyjnym na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdanie OPS.

3.5 Przeciwdziałanie przemocy domowej

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy domowej wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673.) mówi, że: „*należy przez to (przez przemoc domową) rozumieć należy przez to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę, ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej*”

Przemoc domowa, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci, którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie z elementami agresji, zmniejszają opór przed agresywnym zachowaniem, zaburzają poglądy na temat sposobów rozwiązywania konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania. Olbrzymie koszty przemocy domowej ponoszą zarówno jednostki, jak i społeczeństwo. Niezbędne jest, zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

Przemoc domowa może przyjmować różnorodne formy. Są to w szczególności:

- przemoc fizyczna - zwrócona przeciwko fizyczności człowieka, niosąca ryzyko uszkodzenia ciała poprzez takie zachowania jak np.: popychanie, potrząsanie, policzkowanie, kopanie, duszenie, bicie, rzucanie w kogoś przedmiotami, przypalanie, topienie;
- przemoc psychiczna - zmierzająca do poniżenia ofiary, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości; obejmuje wszystkie działania (z wyjątkiem użycia siły fizycznej), służące obniżeniu poczucia własnej wartości, wywołaniu stanów lękowych i zaburzeń osobowości oraz zahamowania procesu osobistego rozwoju, takie jak np. szantaż emocjonalny, manipulacja, śledzenie, nękanie telefonami, wysyłanie anonimów, nagabywanie;
- przemoc seksualna - polega na zmuszaniu ofiary do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej, a także na zachowaniach sprowadzających ją do roli obiektu seksualnego, poprzez np. niechciane dotykanie, szczypienia, klepanie, żarty i gesty upokarzające seksualną naturę drugiej osoby;
- przemoc ekonomiczna - obejmuje działania służące ograniczeniu swobodnego dysponowania pieniędzmi i własnymi dobrami bądź dostępu do dóbr wspólnych; może polegać np. na odbieraniu pieniędzy, kontrolowaniu wydatków, zmuszaniu do proszenia o pieniądze czy uniemożliwianiu podjęcia pracy.

Stosowanie przemocy przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Jej skutkiem mogą być nie tylko bezpośrednie szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale także długotrwałe negatywne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Specyfika tego zjawiska powoduje, iż jest ono trudne do rozpoznania. Niejednokrotnie trwa, bowiem wiele lat, a ofiary trzymają je w tajemnicy ze względu na związek emocjonalny ze sprawcą, obawę przed ostracyzmem społecznym czy brak wiary w możliwość zmiany sytuacji. Również traktowanie przemocy, jako prywatnej sprawy rodziny powoduje, że wiele jej przypadków nigdy nie wychodzi na jaw.

Główną jednostkę zajmującą się problematyką przemocy w Gminie Czarne stanowi Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej. ZI powołuje grupy diagnostyczno-pomocowe w celu rozwiązywania problemów dotyczących przemocy domowej. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele: Ośrodka Pomocy Społecznej, Posterunku Policji, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

przedstawiciele placówek oświatowych, służby zdrowia, kuratorzy sądowi oraz Żandarmerii Wojskowej. Zadaniem zespołu jest m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mającym na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie, rozpowszechnienie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie. Zadaniem powoływanych przez ZI grup jest opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Procedura "Niebieskie Karty" to instytucjonalne narzędzie służące do przeciwdziałania przemocy domowej, która obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Procedura rozpoczyna się w momencie wypełnienia formularza "Niebieska Karta-A" przez jednego z ww. przedstawicieli w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową.

Podmiot zakładający NK	Liczba założonych kart			
	2021	2022	2023	2024
Policja	4	16	12	12
Pomoc Społeczna	0	3	2	2
Komisja Alkoholowa	0	0	0	0
Oświata	1	1	1	3
Ochrona Zdrowia	0	0	0	0
Razem	5	20	15	17

Tab. 15 Skala zjawiska przemocy domowej - Procedura „Niebieskiej Karty A” na przestrzeni lat 2021-2024
źródło: sprawozdania OPS.

Ważnym programem w zakresie przeciwdziałania przemocy w Gminie Czarne jest Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej Dla Gminy Czarne. Program ten obejmuje systematyczne zbieranie informacji na temat rozmiarów zjawiska przemocy domowej, organizowanie akcji informacyjno-edukacyjnych dotyczących przemocy domowej w formie spotkań, szkoleń, dystrybucji materiałów informacyjno-edukacyjnych. Ważnym elementem Programu jest interwencja kryzysowa skierowana zarówno do osób dotkniętych przemocą domową jak i osób stosujących przemoc oraz świadczenie pomocy psychologicznej, terapeutycznej, prawnej osobom uwięzonym w przemoc domową oraz w problemy współistniejące.

3.6 Aktywność i integracja seniorów

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Wraz z postępującym wiekiem pogarsza się nie tylko stan zdrowia, ale i sprawność, co prowadzi do uzależnienia się od wsparcia, czasami w formie opieki długoterminowej. Osoby starsze są grupą mocno zróżnicowaną nie tylko ze względu na stan zdrowia, sprawność czy wiek, ale także sytuację osobistą, rodzinną, status materialny czy miejsce pobytu. Część z nich, zwłaszcza tych najstarszych, korzysta z pomocy instytucjonalnej – głównie w obszarze pomocy społecznej i zdrowia, inni mogą otrzymać pomoc i wsparcie w środowisku zamieszkania. W lokalnej polityce należy uwzględnić tę złożoność oraz różnorodność potrzeb i możliwości. Proces starzenia się populacji w Gminie Czarne w sposób wyraźny będzie wiązał się nadal ze zwiększeniem odsetka osób starszych, w tym osób w wieku sędziwym, przy czym będzie to w dużym stopniu grupa mocno sfeminizowana.

Gmina Czarne realizując zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym z zakresu pomocy społecznej organizuje i świadczy usługi opiekuńcze. Realizacją usług zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem, a usługi wynikające z art. 50 ustawy o pomocy społecznej świadczone są w miejscu zamieszkania osób, które takiej pomocy wymagają i potrzebują. Usługi świadczone w miejscu zamieszkania oprócz czynności pielęgnacyjno-opiekuńczych obejmują również czynności polegające na zaspokojeniu codziennych czynności życiowych (zakupy, przygotowanie posiłków, palenie w piecu, mycie okien, utrzymanie w porządku i czystości pomieszczeń, pranie w domu itd.).

Ponadto Gmina Czarne co roku przystępuje do Programu „Opieka 75+”, którego celem jest zwiększenie dostępności usług opiekuńczych oraz usług specjalistycznych dla osób samotnych w wieku 75 lat i więcej, którzy mieszkają na terenach małych gmin. Całym procesem związanym z diagnozą zapotrzebowania na usługi, planowaniem usług, zapewnianiem wykonywania zaplanowanych usług oraz monitoringiem wykonywania usług zajmują się osoby zatrudnione w OPS Czarne. Pracownicy socjalni podejmują szereg działań związanych z dotarciem do osób potrzebujących. Szczegółowy zakres przyznawanych usług opiekuńczych ustala się podczas przeprowadzania wywiadu środowiskowego z uwzględnieniem sytuacji rodzinnej oraz zdrowotnej osób wymagających wsparcia. Zapewnieniem wykonywania usług oraz monitoringiem zajmuje się Kierownik OPS. Poniższa tabela przedstawia skalę usług w latach 2021-2025.

Usługi opiekuńcze	LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRZYZNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA	LICZBA ŚWIADCZEŃ	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH
2021	58	18425	52	67
2022	63	18668	55	71
2023	67	17726	61	77
2024	55	17875	60	66

Tab. 16 Usługi opiekuńcze na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdanie MPiPS-03.

Zjawisko starzenia się ludności wiąże się z nowymi wyzwaniami w ramach polityki społecznej, zdrowotnej, socjalnej, ekonomicznej oraz pomocy społecznej. Dotyczą one zarówno przedstawionych powyżej usług opiekuńczych, ale także aktywizowania seniorów do życia w społeczności lokalnej. Następuje zwiększenie zapotrzebowania na usługi medyczne i opiekę długoterminową z uwagi na pogarszającą się wraz z wiekiem kondycją zdrowotną. W razie niemożności zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania klienta, przez rodzinę i gminę osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej (art. 54 ustawy o pomocy społecznej), pracownicy socjalni czynią starania o umieszczenie w domu pomocy społecznej tj. placówce pobytu stałego zapewniającej całodobową opiekę.

Zwiększa się również potrzeba wprowadzenia nowych form usług pomocy społecznej. Gmina Czarne zrealizuje od 2023 r. program „Korpus Wsparcia Seniorów” dla samotnych mieszkańców gminy w wieku 60 lat +. Program ma na celu poprawę bezpieczeństwa oraz daje możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych, przez zwiększanie dostępu do tzw. „opieki na odległość”. Adresatami programu są seniorzy 60 lat i więcej, mający problemy z samodzielnym funkcjonowaniem ze względu na stan zdrowia, prowadzący samodzielne gospodarstwa domowe. W ramach Programu jest zapewniony dostęp, do tzw. „opaski bezpieczeństwa” wyposażonej, w co najmniej trzy z następujących funkcji: przycisk bezpieczeństwa – sygnał SOS, detektor upadku, czujnik zdjęcia opaski, lokalizator GPS, funkcje umożliwiające komunikowanie się z centrum obsługi i opiekunami, funkcje monitorujące podstawowe czynności życiowe. Program „Korpus Wsparcia Seniorów” znacząco wzmocnił zdolności Gminy Czarne w zakresie realizacji usług wsparcia dla seniorów. Przyczynił się do poprawy poczucia bezpieczeństwa wśród seniorów oraz umożliwił wielu z nich większą samodzielność i niezależność w miejscu zamieszkania.

Wyzwania związane z niekorzystnymi tendencjami demograficznymi będą jednym z istotnych elementów kształtowania polityki społecznej zarówno w Gminie Czarne jak i całym kraju, a zapotrzebowanie na pomoc usługową, nadzorującą oraz ciągłą i kompleksową w tym instytucjonalną wobec ludzi starszych będzie nieuchronnie rosnąć.

Pomoc społeczna to nie tylko wsparcie finansowe osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale także pomoc instytucjonalna, świadczona przez placówki pomocy społecznej. Gmina Czarne przystąpiła do Program wieloletni "Senior+" na lata 2021-2025, który zakładał wspieranie finansowe jednostek samorządu terytorialnego, w zakresie realizacji zadań własnych, polegających na prowadzeniu i zapewnieniu miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+”. Celem strategicznym Programu było zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu

społecznym, poprzez dofinansowanie rozbudowy infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+”, tj. wsparcie działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”. Celem operacyjnym Programu było zapewnienie wsparcia seniorom – osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej – poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej – w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym. W ramach Programu na terenie Gminy Czarne powstały dwa Kluby Senior+ w Nadziejewie oraz Kijnie. Celem działania Klubów Senior+ jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Udostępniana jest seniorom infrastruktura pozwalająca na aktywne spędzanie wolnego czasu, a także zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych technik analitycznych, stanowi ważną część diagnozy i jest przeważnie traktowana jako jej część podsumowująca. Pozwala zaprezentować oraz dokonać analizy atutów i słabości badanej gminy wobec szans i zagrożeń kreowanych przez otoczenie. Skrót: „SWOT” pochodzi z języka angielskiego i oznacza:

Strenghts - mocne strony: wszystko, co stanowi atut, przewagę, zaletę gminy,

Weaknesses - słabe strony: wszystko, co stanowi słabość, barierę, wadę gminy,

Opportunities - szanse: wszystko, co stwarza dla gminy szansę korzystnej zmiany,

Threats - zagrożenia: wszystko, co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Stanowi punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot. W analizie odnoszono się do kwestii społecznych w Gminie Czarne.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Dobre rozpoznanie przez władze lokalne i instytucje problemów społecznych w gminie. 2. Wykwalifikowana kadra administracji publicznej. 3. Sprzyjająca polityka gminy w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień. 4. Wzajemne uzupełnianie się działań profilaktycznych w gminie. 5. Sprawnie działający system grup wsparcia, szeroka dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych	1. Spadek liczby mieszkańców. 2. Ujemny przyrost naturalny. 3. Starzenie się społeczeństwa. 4. Brak dziennego domu pomocy społecznej w strukturach gminy. 5. Niskie kwalifikacje osób bezrobotnych. 6. Zwiększająca się liczba osób długotrwale bezrobotnych. 7. Brak instrumentów do walki z szarą strefą zatrudnienia. 8. Słabo rozwinięty wolontariat na rzecz osób

6. Funkcjonowanie zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej 7. Rozbudowana baza kulturalna (CCK, świetlice wiejskie). 8. Aktywna działalność klubów seniora, kół gospodyń wiejskich, organizacji sportowych, osp.	starszych. 9. Niska aktywność społeczna osób starszych. 10. Ograniczona oferta możliwości spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Wzrost świadomości społecznej dotyczących problemów zdrowotnych. 2. Dalszy rozwój oferty sportowej i kulturalnej. 3. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy. 4. Zaangażowania mieszkańców w działania w ramach wolontariatu. 5. Zwiększenie współpracy pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi oraz lokalną wspólnotą. 6. Tworzenie nowych działań prospołecznych, samopomocowych. 7. Rządowe programy ukierunkowane na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	1. Wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży. 2. Pojawianie się nowych rodzajów uzależnień. 3. Wzrost tendencji obniżania wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej. 4. Nasilanie się zjawiska przemocy domowej. 5. Niechęć do ujawniania przemocy przez osoby jej doświadczające. 6. Pasywna postawa osób bezrobotnych. 7. Szara strefa zatrudnienia.

9. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Czarne została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych. Gmina Czarne dążąc do niekonfliktowego rozwiązywania problemów wspólnoty, poprzez właściwe działania administracji samorządowej, stowarzyszeń i mieszkańców, dostrzegająca potencjał tkwiący w lokalizacji, historii i mieszkańcach, wspierająca lokalne inicjatywy, w szczególności: społeczne, kulturalne i edukacyjne. Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie misji, w brzmieniu:

„Zapewnienie mieszkańcom Gminy Czarne kompleksowej pomocy w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz zapewnienie pełnego uczestnictwa w życiu społecznym”

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032 przyniesie:

- stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem,

- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów, niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami,
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji,
- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia,
- wzrost atrakcyjności Gminy Czarne jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia,
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego,
- poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

10. Cele strategiczne

Dla realizacji misji społecznej Gminy Czarne, w oparciu o przeprowadzoną diagnozę sytuacji społecznej w gminie, wytyczono cztery cele strategicznych przewidzianych do wykonania w latach 2026-2032.

CELE STRATEGICZNE

1. Kompleksowe wspieranie rodzin i dzieci w Gminie Czarne.
2. Stworzenie spójnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i seniorów.
3. Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowego stylu życia.
4. Przeciwdziałanie przemocy domowej oraz zjawisku wykluczenia społecznego.

11. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032

Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2026 - 2032 powinna zapewnić możliwość długofalowych działań wspierających osoby i rodziny w procesie odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Przedstawionych w Strategii propozycji częściowych działań możliwych do zrealizowania w ramach poszczególnych celów głównych nie należy traktować jako rejestru zadań do wykonania. Mają one znaczenie inspiracji i wskazań w jakim kierunku zmierzać powinno planowanie operacyjne przy realizacji celów strategicznych. Głównymi działaniami w sferze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie gminy powinno być: wspieranie rodzin, przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom, bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, wsparcie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych. Ujęcie w Strategii instytucji publicznych i organizacji pozarządowych jako realizatorów poszczególnych zadań określonych w celach strategicznych nie wymagało przeprowadzenia konsultacji. Realizacja zadań została określona w regulaminach i Statutach poszczególnych jednostek. Plan wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne prezentuje się następująco:

Cel strategiczny 1:
Wspieranie rodzin i dzieci w Gminie Czarne

Cele szczegółowe	Działania:	Koordynator/ Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
1. Rozwój działań wspierających rozwiązywanie problemów społecznych osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.	1. Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do różnych form wspierających rodzinę. 2. Udzielanie pomocy finansowej wynikającej z systemu pomocy społecznej. 3. Udzielanie pomocy w formie dożywiania dzieci i młodzieży w szkole. 4. Wypłata świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. 5. Systematyczna praca socjalna z rodziną.	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS	1. Liczba rodzin. 2. Liczba osób w rodzinach. 3. Liczba udzielonych świadczeń.	Praca ciągła 2026-2032
2. Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i edukacyjnych.	1. Realizacja zadań ustawowych przez pracowników socjalnych. 2. Objęcie pomocą asystentów rodziny, rodzin z dziećmi, mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 3. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny. 4. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowujących dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego. 5. Rozwijanie działań mających na celu szeroko rozumianą aktywizację rodziców.	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS UMiG Placówki oświatowe NGO CCK	1. Liczba ofert działalności CCK adresowana do dzieci. 2. Liczba uczestniczących dzieci. 3. Liczba rodziców uczestniczących w działaniach aktywizacyjnych.	Praca ciągła 2026-2032
3. Promowanie i wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny poprzez działania o charakterze promocyjnym, edukacyjnym i integracyjnym (kampanie społeczne, imprezy, pikniki, gminne programy sportowo- rekreacyjne)	1. Kontynuowanie i wspieranie działań integracyjnych na rzecz rodzin. 2. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy. 3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych.	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS UMiG Placówki oświatowe NGO CCK GKRPA	1. Liczba pozaszkolnych zajęć organizowanych dla dzieci i młodzieży 2. Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w pozaszkolnych zajęciach sportowych.	Praca ciągła 2026-2032

Cel strategiczny 2:
Stworzenie spójnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i seniorów.

Cele szczegółowe	Działania:	Koordynator/ Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
1. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych w Gminie Czarne.	1. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych. 2. Inicjowanie działań na rzecz rozwoju usług adresowanych do osób starszych, niepełnosprawnych i z szeroko rozumianymi zaburzeniami psychicznymi. 3. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego wspierającego osoby i rodziny opiekujące się osobami zależnymi. 4. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom lub opiekunom przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarne. 5. Stworzenie możliwości korzystania z usług specjalistycznych dla osób niepełnosprawnych, w tym pomocy asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością. 6. Wsparcie opiekunów osób niepełnosprawnych - opieka wytchnieniowa. 7. Rewitalizacja przestrzeni użyteczności publicznej celem lepszego dostosowania do potrzeb niepełnosprawnych. 8. Zintegrowanie działań instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS UMiG Placówki oświatowe NGO CCK	1. Liczba osób objętych działaniami organizacji pozarządowych. 2. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych. 3. Liczba osób objętych usługami w ramach odrębnych programów. 4. Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 5. Liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą asystenta osobistego.	Praca ciągła 2026-2032

Cel strategiczny 2:
Stworzenie spójnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i seniorów.

Cele szczegółowe	Działania:	Koordynator/ Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
2. Rozwój i budowa systemu wsparcia dla osób starszych w Gminie Czarne.	1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi. 2. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym tego wymagającym przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarne. 3. Promowanie wolontariatu będącego formą integracji społecznej dla osób starszych. 4. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych, wycieczek. 5. Podejmowanie współpracy z samorządem gminnym, powiatowym, organizacjami pozarządowymi i kościelnymi działającymi na rzecz osób starszych w celu kreowania polityki senioralnej w Gminie Czarne. 6. Współpraca i wsparcie organizacji pozarządowych.	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS UMiG Placówki oświatowe NGO CCK	1. Liczba seniorów korzystających ze wsparcia w Klubach Seniora. 2. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych. 3. Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 4. Liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą asystenta osobistego.	Praca ciągła 2026-2032

Cel strategiczny 3:
Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowego stylu życia.

Cele szczegółowe	Działania:	Koordynator/ Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
1. Ograniczenie stosowania substancji psychotropowych, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP.	1. Działalność związana z podnoszeniem kompetencji i kwalifikacji zawodowych przedstawicieli podmiotów działających w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom 2. Zintensyfikowanie w gminie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS UMiG Placówki oświatowe NGO CCK	1. Liczba osób zwiększających kompetencje zawodowe w ramach Programu. 2. Liczba odbiorców kampanii społecznych w obszarze uzależnień.	Praca ciągła 2026-2032

Cel strategiczny 3:
Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowego stylu życia.

Cele szczegółowe	Działania:	Koordynator/ Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
	przemocy w rodzinie, w szczególności kierowanej do dzieci i młodzieży, ich rodziców oraz nauczycieli.			
2. Rozwój oferty profilaktycznej sprzyjającej kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych skierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.	1. Poszerzenie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej dzieci z rodzin z problemem alkoholowym. 2. Rozwijanie kompetencji wychowawczych rodziców/opiekunów i wychowawców, sprzyjających budowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych dzieci i młodzieży.	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS UMiG Placówki oświatowe NGO CCK Policja	1. Liczba programów, projektów i akcji adresowanych do dzieci i młodzieży. 2. Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem programów profilaktyki (uniwersalnej, selektywnej i wskazującej). 3. Liczba osób dorosłych (rodzice, opiekunowie) objętych wsparciem rekomendowanych programów profilaktycznych.	Praca ciągła 2026-2032
3. Optymalizacja systemu planowania, monitorowania i kontrolowania realizacji Programu oraz wzmacnianie synergii działań i współpracy podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie uzależnieniom.	1. Identyfikacja istniejących problemów, rozeznanie zasobów możliwych do zaangażowania w ich rozwiązywanie oraz opracowywanie optymalnych kierunków działań.	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS UMiG Placówki oświatowe NGO CCK Policja	1. Liczba podmiotów zaangażowanych w realizację Programu 2. Liczba podjętych inicjatyw	Praca ciągła 2026-2032

Cel strategiczny 4:

Przeciwdziałanie przemocy domowej oraz zjawisku wykluczenia społecznego.

Cele szczegółowe	Działania:	Koordynator/ Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
1. Pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy domowej.	1. Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych i prewencyjnych w sferze przemocy domowej. 2. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. 3. Zintensyfikowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. 4. Kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjnoedukacyjnych; nawiązywanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie. 5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami przemocy domowej. 6. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem (plakaty, ulotki, spotkania obywatelskie)	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS ZI UMiG Placówki oświatowe NGO CCK Policja	1. Liczba konsultacji w ramach prowadzonego poradnictwa. 2. Liczba założonych Niebieskich Kart 3. Liczba powołanych grup roboczych 4. Liczba posiedzeń Zespołu 5. Liczba interwencji w związku z przemocą. 6. Liczba rozpowszechnionych materiałów edukacyjno – informacyjnych. 7. Liczba osób biorących udział w warsztatach, spotkaniach i kampaniach.	Praca ciągła 2026-2032
2. Realizacja działań interwencyjno-pomocowych wobec osób stosujących przemoc domową.	1. Działania motywujące do zmiany osób stosujących przemoc domową. 2. Rozbudowa oferty specjalistycznej pomocy	Koordynator: OPS Realizatorzy: OPS ZI UMiG Placówki oświatowe NGO CCK Policja	1. Liczba osób zgłoszona do programu korekcyjno-edukacyjnego. 2. Liczba osób uczestniczących w programie edukacyjnym dla osób stosujących przemoc. 3. Liczba osób biorących udział w warsztatach, spotkaniach i kampaniach.	Praca ciągła 2026-2032

Źródła finansowania działań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii

Jednym z warunków umożliwiających realizację celów zawartych w Strategii jest zapewnienie jej finansowania. Przewiduje się, że realizacja powyższych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania: – środki własne pochodzące z budżetu Gminy Czarne, środki przekazane Gminie z budżetu państwa w formie dotacji, środki z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przekazywane na realizację programów i projektów, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej. Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację Strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także dokumentów finansowych określających planowane wydatki gminy na bieżącą działalność. Zakłada się, że cele i działania określone w Strategii będą wyznaczały kierunki finansowania polityki społecznej gminy i będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu gminy w kolejnych latach. Zapisy dokumentu będą również podstawą starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie określonych przedsięwzięć.

Monitoring

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czarne na lata 2026-2032 to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera istotne cele perspektywiczne, zostanie poddana okresowej weryfikacji. Podstawowym elementem koordynacji Strategii jest monitoring, czyli bieżąca weryfikacja wdrażanych działań. Monitoring wdrażania Strategii będzie prowadzony w cyklach rocznych. Głównym narzędziem pomiaru postępów i efektywności realizowanych działań będzie analiza danych gromadzonych corocznie w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej (OZPS). Ośrodek Pomocy w Czarnem, zgodnie z art. 110 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, będzie koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026-2032.

Podsumowanie

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dostosowana do zidentyfikowanych potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania. Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Gminna Strategia Rozwiązywania

Problemy Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem. W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych; wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej; partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych. Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społecznoekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców Gminy Czarne i przepisami prawa. Wielkość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

1. podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
2. dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa. Działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
3. podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmocnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
4. wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy, w tym relacji Gmina – Obywatel,
5. promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
6. doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, w tym wzmocnienia współpracy z sołectwami,
7. propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
8. zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,
9. interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Gminy.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu, jego realizacja powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców Gminy Czarne, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji

i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

Spis tabel

Tabela 1 - Liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały i pobyt czasowy według danych UMiG Czarne - (str. 7);

Tabela 2 - Struktura wiekowa mieszkańców według danych UMiG Czarne - (str. 8);

Tabela 3 - Liczba urodzeń i zgonów według danych UMiG Czarne - (str. 8);

Tabela 4 - Liczba osób bezrobotnych według danych PUP w Człuchowie - (str. 10);

Tabela 5 - Liczba rodzin i osób, w tych rodzinach objętych wsparciem w latach 2021-2024, źródło: OZPS - (str. 19);

Tabela 6 - Powody przyznawania pomocy, źródło: OZPS - (str. 22);

Tabela 7 - Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: OZPS - (str. 24);

Tabela 8 - Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdanie OPS - (str. 25);

Tabela 9 - Liczba wypłaconych świadczeń w latach 2021-2024, źródło: sprawozdania OPS - (str. 25)

Tabela 10 - Liczba osób bezrobotnych zatrudnianych przez UMiG Czarne, źródło: Raporty o stanie Gminy Czarne - (str. 26);

Tabela 11 - Liczba rodzin i osób pobierających zasiłek okresowy w latach 2021-2024, źródło: OZPS - (str. 27);

Tabela 12 - Liczba osób objętych programami rządowymi wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami, źródło: sprawozdania OPS z realizacji Programów - (str. 28);

Tabela 13 - Liczba wydanych zezwoleń na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdanie OPS - (str. 30);

Tabela 14 - Porady udzielone w punkcie konsultacyjnym na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdanie OPS - (str. 31);

Tabela 15 - Skala zjawiska przemocy domowej - Procedura „Niebieskiej Karty A” na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: sprawozdania OPS - (str. 33);

Tabela 16 - Usługi opiekuńcze na przestrzeni lat 2021-2024, źródło: OPS Czarne - sprawozdanie MPiPS-03 - (str. 35).

UZASADNIENIE

Konieczność opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Dokument określa i wyznacza cele strategiczne oraz działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązywania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Strategia stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz doprowadzić do integracji społecznej.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

W świetle powyższego podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarne na lata 2026- 2032 jest uzasadnione.

